

Братковський В. М. Проблемні питання надання відстрочки від призову на військову службу в період мобілізації. *Jurnalul juridic national: teorie și practică (Национальный юридический журнал: теория и практика)*. Республика Молдова. 2017. № 3 (25). С. 36–40.

УДК 342.95(477)

3. Административное право и процесс

Володимир БРАТКОВСЬКИЙ,

аспірант кафедри адміністративного права та адміністративного процесу
Львівського державного університету внутрішніх справ

**ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ НАДАННЯ ВІДСТРОЧКИ ВІД ПРИЗОВУ НА
ВІЙСЬКОВУ СЛУЖБУ В ПЕРІОД МОБІЛІЗАЦІЇ**

**PROBLEM QUESTIONS OF GRANT OF POSTPONEMENT FROM AN APPEAL ON
MILITARY SERVICE IN THE PERIOD OF REALIZATION OF MOBILIZATION**

SUMMARY

Violated problem questions of grant of postponement from an appeal on military service in the period of realization of mobilization. It is established that to date the deferment from military service during the special time is available to a limited number of liable for military service, that is why there is a requirement in expansion of this list by the additional categories of persons. For legislative consolidation of the list of subjects proposed to amend article 23 of the Law of Ukraine «On mobilization preparation and mobilization». It is proved that for unreasonable refusal of grant of postponement liable for military service from passing of military service in the period of mobilization, on officials of military commissariats is necessary to impose an administrative penalty, the amount of which is provided by article 210-1 the code of Ukraine on administrative offences.

Key words: mobilization, administrative responsibility, is liable for military service, administrative penalty, military duty, a postponement is from mobilization.

АНОТАЦІЯ

Порушено проблемні питання надання відстрочки від призову на військову службу в період проведення мобілізації. Встановлено, що на сьогоднішній день відстрочка від

проходження військової служби в особливий час надається обмеженому колу військовозобов'язаних, тому існує потреба у розширенні цього переліку додатковими категоріями осіб. Для законодавчого закріплення переліку цих суб'єктів, запропоновано внести зміни до ст. 23 Закону України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію». Доведено, що за необґрунтовану відмову щодо надання відстрочки військовозобов'язаним від проходження військової служби в період мобілізації, на посадових осіб військових комісаріатів необхідно накладати адміністративні стягнення, розмір яких передбачений ст.210-1 Кодексу України про адміністративні правопорушення.

Ключові слова: мобілізація, адміністративна відповідальність, військовозобов'язані, адміністративне стягнення, військовий обов'язок, відстрочка від мобілізації.

Постановка проблеми. Проведення антитерористичної операції (далі по тексту – АТО) на Сході України, безпосередньо на практиці довело, що українське законодавство у сфері мобілізаційної підготовки та мобілізації потребує правових змін та вдосконалень. Незважаючи на те, що Верховною Радою України за останні два роки було внесено ряд суттєвих доповнень до Закону України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію», на сьогоднішній день існує ряд законодавчих прогалин, які спричиняють обмеження прав та законних інтересів громадян України під час призову на військову службу в особливий період.

На нашу думку, за сучасних умов найбільш проблемним та не до кінця вирішеним питанням є положення законодавства про надання відстрочки від призову на військову службу під час проведення мобілізації.

Варто зазначити, що лише за час проведення АТО законодавцем вносилися суттєві зміни у ст. 23 Закону України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію», що має назву «Відстрочка від призову на військову службу під час мобілізації» [1] декілька разів. На нашу думку, особливу увагу необхідно звернути на Закон України «Про внесення змін до статті 23 Закону України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію» щодо звільнення від призову на військову службу під час мобілізації окремих категорій педагогічних, наукових і науково педагогічних працівників» від 01.07.2015 р. [2] та Закон України «Про внесення змін до статті 23 Закону України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію» щодо звільнення від призову на військову службу під час мобілізації близьких родичів осіб, які загинули під час безпосередньої участі в антитерористичній операції» від 31.05.2016 р. [3], які на законодавчому рівні значно розширили групи осіб,

яким надається відстрочка від проходження військової служби в особливий період. Але незважаючи на прийнятті позитивних змін у законодавстві, на сьогоднішній день є ряд невирішених проблем, які полягають у тому, що існують категорії осіб, яким законодавством не надано право на відстрочку, але через їхній особливий статус у суспільстві, надання відстрочки є необхідною умовою для забезпечення соціального захисту цих категорій громадян. Відповідні законодавчі зміни мають суттєве значення для вирішення питання про притягнення посадових осіб військових комісаріатів до адміністративної відповідальності за незаконну відмову у наданні відстрочки від проходження військової служби в особливий період особам, яким це право повинно бути надано законодавством України.

Актуальність теми. Окремі проблемні питання надання відстрочки громадянам України від призову на військову службу під час мобілізації у своїх працях досліджували такі науковці: П.П. Богущкий, О.С. Володавська, Г.О. Гозуватенко, Є.І. Григоренко, Я.І. Євсюкова, М.І. Іншин, Р.А. Калюжний, В.М. Комарницький, С.В. Петков, О.М. Сарнавський, Д.В. Талалай, М.М. Тищенко, М.С. Туркот, О.М. Хіміч, Ю.С. Хоббі, М.І. Шопіна та інші. Пропозиції, щодо вирішення проблемних питань, що піднімаються автором у науковій статті є важливим та невід'ємним елементом процедури вдосконалення законодавства у сфері мобілізаційної підготовки та мобілізації, а також забезпечення захисту прав та законних інтересів громадян України, для яких надання відстрочки від призову на військову службу в період мобілізації є обов'язком держави.

Метою наукової статті є комплексне дослідження проблемних питань, що стосуються надання відстрочки від призову на військову службу під час мобілізації та можливість запропонувати внесення відповідних змін у законодавство України.

Виклад основного матеріалу. Удосконалення чинного законодавства про мобілізаційну підготовку та мобілізацію на сьогоднішній день є важливим обов'язком держави. В особливий період, захист прав та інтересів громадян України, що повинні виконувати перед державою військовий обов'язок внаслідок зовнішньої агресії Російської Федерації, набуває першочергового значення. Держава, в особі компетентних органів державної влади, повинна з розумінням ставитися до громадян, які через сімейні труднощі, проблеми зі здоров'ям та у зв'язку із іншими вагомими причинами тимчасово не можуть захищати територіальну цілісність України.

Відповідно до статистичних даних, що наводить видання «Знай», за період проведення мобілізації вагома частка порушень припадає саме на неправомірне надання

(або у незаконній відмові у наданні) відстрочки від призову на військову службу в особливий період.

Наприклад, у Вінницькій області, начальником відділення Могилів-Подільського військового комісаріату було надано громадянину України незаконну відстрочку терміном на один рік. У Івано-Франківській області, лікар-невропатолог, обіцяв надати відстрочку від мобілізації за начебто важку хворобу пацієнта, а у Київській області за відстрочку від проходження військової служби в особливий період вимагали грошову винагороду та навмисно здорових громадян робили непридатними. Для уникнення зазначених правопорушень, необхідно вдосконалити законодавство України, що регулює процедуру надання відстрочки від військової служби в період мобілізації [4].

В Україні надання відстрочки від проходження військової служби в період мобілізації має свої особливості. По-перше, відстрочка в період мобілізації може надаватися лише конкретно визначеній категорії громадян, перелік яких передбачений статтею 23 Закону України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію» та не є вичерпним. По-друге, громадяни України, які мають право на отримання відстрочки від проходження військової служби, повинні самостійно зібрати необхідні документи та звернутися із відповідною заявою до військового комісаріату.

Не вдаючись у конкретизацію кожної із підстав щодо звільнення громадян України від проходження військової служби в період мобілізації, які передбачені ст. 23 Закону України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію» (визнані відповідно до висновку військово-лікарської комісії тимчасово непридатними до військової служби за станом здоров'я на термін до шести місяців (з наступним проходженням військово-лікарської комісії); жінки та чоловіки, на утриманні яких перебуває повнолітня дитина, яка є інвалідом I чи II групи, до досягнення нею 23 років; зайняті постійним доглядом за особами, що його потребують, відповідно до законодавства України, в разі відсутності інших осіб, які можуть здійснювати такий догляд; інші категорії осіб), автор наукової статті зосередить свою увагу на найбільш проблемних із них. Розглянемо цей перелік підстав детальніше.

Законом України «Про внесення зміни до статті 23 Закону України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію» щодо звільнення від призову на військову службу під час мобілізації окремих категорій педагогічних, наукових і науково-педагогічних працівників» від 01.07.2015 року [2], було закріплено про те, що відстрочку від проходження військової служби в період мобілізації отримують студенти, аспіранти та докторанти, які навчаються на денній формі навчання.

На нашу думку, проблемним та не до кінця вирішеним на сьогоднішній день є питання, щодо надання відстрочки від призову на військову службу в період мобілізації абітурієнтам, які мають намір вступити до магістратури чи аспірантури та докторантури у вищі навчальні заклади. Це пояснюється тим, що, як правило, ще до отримання диплома бакалавра, студенти, які пройшли військові навчання на військових кафедрах, що функціонують при вищих навчальних закладах, отримують певне військове звання та потрапляють у запас. Тому перед вступом на навчання до магістратури, аспірантури чи докторантури, такі абітурієнти можуть призиватися на навчальні збори у зв'язку із оголошеною мобілізацією.

За останні декілька років в Україні склалася тенденція, що весь навчальний процес закінчується не пізніше 30 червня відповідного року навчання.

Строки вступної кампанії на навчання на основі ступенів бакалавра, магістра, освітньо-кваліфікаційного рівня спеціаліста, за усіма формами навчання, а також на основі освітньо-кваліфікаційного рівня молодшого спеціаліста за заочною формою навчання визначаються Правилами прийому. При цьому зарахування на навчання за державним замовленням закінчується не пізніше 15 вересня [5].

Навчання в магістратурі починається, як правило, з 1 вересня поточного року, в аспірантурі та докторантурі – не пізніше середини вересня поточного навчального року.

Як бачимо, на практиці складається ситуація, коли проміжок часу між тим, коли абітурієнт стає магістрантом чи аспірантом (докторантом) становить щонайбільше чотири місяці. Якщо за цей, досить значний проміжок часу, особі прийде повістка на військову службу в період мобілізації, то отримати відстрочку від її проходження буде практично неможливо. Тому, автором наукової статті пропонується доповнити ч. 2 ст. 23 Закону України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію» запропонувавши доповнити її пунктом 1/1, вказавши, що не підлягають призову на військову службу під час мобілізації «абітурієнти, які виявляють бажання вступити у вищі навчальні заклади до магістратури, аспірантури та докторантури на денну форму навчання в період, що не перевищує чотирьох місяців після закінчення попереднього навчання». Дана законодавча норма захистить права та законні інтереси осіб, що виявляють бажання продовжувати навчатися на денній формі навчання у вищих навчальних закладах та отримати законне право на відстрочку від проходження військової служби в період мобілізації на час вступної кампанії.

Варто зауважити, що у ст. 23 Закону України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію» законодавцем передбачено також інші підстави надання громадян відстрочки

від проходження військової служби в період мобілізації, які на нашу думку потребують перегляду.

Другою, на наш погляд, законодавчою нормою, яка визначає підставу надання відстрочки від мобілізації та потребує вдосконалення є положення п. 3 ч. 1 ст. 23 Закону України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію», де вказується про те, що «не підлягають призову на військову службу під час мобілізації чоловіки, на утриманні яких перебувають троє і більше дітей віком до 18 років (такі чоловіки можуть бути призвані на військову службу у разі їх згоди тільки за місцем проживання)» [1].

Судова практика виходить з того, що наданню відстрочки від призову на військову службу під час мобілізації мають право лише чоловіки, які проживають та утримують неповнолітніх дітей самостійно. Так, постановою Дніпропетровського окружного адміністративного суду від 21 жовтня 2015 року, відмовлено у задоволенні позову ОСОБА_1 до Синельниківського об'єднаного міського військового комісаріату у наданні відстрочки під час мобілізації на основі того, що «позивач не має статусу одинокого батька, спільно проживає зі своєю дружиною та їхніми неповнолітніми дітьми, при цьому доказів того, що дружина не бере участі у вихованні дітей суду не надано, суд приходиться до висновку, що у позивача не має документальних підтверджень про самостійне здійснення ним виховання неповнолітніх дітей, які потрібно надати як доказову базу для підтвердження цієї обставини».

Чоловік, зазначав, що його дружина є хворою хронічним захворюванням і належно утримувати неповнолітніх дітей не може.

«При цьому з виписки із історії хвороби дружини №4566 від 07.07.2015р. та консультаційного висновку спеціаліста Дніпропетровської обласної клінічної лікарні імені Мечникова вбачається, що чіткого клінічного діагнозу останній не встановлено, а також їй запропоновано здати додаткові аналізи та пройти до обстеження для встановлення точного діагнозу її захворювання» [6].

На нашу думку, позиція Дніпропетровського окружного адміністративного суду у даному випадку є досить спірною, адже відсутність статусу одинокого батька та умова спільності проживання з дружиною, не повинна бути підставою для відмови у наданні відстрочки від призову на військову службу в процесі мобілізації, оскільки на практиці може скластися ситуація, коли чоловік спільно проживає з дружиною, але через проблеми із здоров'ям дружини, її вагітністю, іншими обставинами, фінансово утримує неповнолітніх дітей самотужки. Тому у разі призову на військову службу в період мобілізації чоловіка, по-суті діти можуть залишитися без належного догляду та

утримання, що призведе до порушення ст.ст. 180-181 Сімейного кодексу України, де вказується про те, що батьки зобов'язані утримувати дитину до досягнення нею повноліття [7].

У даному випадку, дружину варто було б направити на додаткові медичні обстеження, щоб чітко встановити її можливість належно утримувати неповнолітніх дітей самотужки.

Іншою, на наш погляд, проблемною та не регламентованою на сьогоднішній день законодавством є практична ситуація, коли дружина вагітна третьою дитиною, тому для тимчасового утримання двох наявних дітей віком до 18 років необхідна присутність чоловіка, який би фінансово утримував спільних дітей. Для кращого розуміння зазначеної проблеми, автор наукової статті пропонує проаналізувати наступну життєву ситуацію. Сім'я, яка чекає на третю дитину, фінансово утримує лише чоловік, а вагітна дружина доглядає за двома неповнолітніми дітьми. По суті, якщо чоловікові прийде повістка на проходження військової служби в період мобілізації, то вагітна третьою дитиною дружина не зможе тимчасово належно утримувати двох дітей, а згодом і трьох. Також у такій ситуації виникає питання, хто ж доглядатиме та утримуватиме дітей вагітної жінки під час і після пологів. Тому, якщо у сім'ї немає родичів чи інших близьких осіб, які готові фінансово утримувати двох і більше неповнолітніх дітей, за час відсутності чоловіка у зв'язку із призовом на мобілізацію, то суди повинні надавати відстрочку від проходження військової служби чоловікам, які доглядатимуть за своїми дітьми, навіть у випадку, коли вони спільно проживають із дружиною під час її вагітності третьою дитиною, адже в протилежному випадку, законодавець ставить таку сім'ю у безвихідне становище щодо їхнього нормального проживання, обмежує право дитини на рівень життя, достатній для її фізичного, інтелектуального, морального, культурного, духовного і соціального розвитку, що гарантується ст. 8 Закону України «Про охорону дитинства» [8].

На основі вищевикладеного, видається за необхідне, запропонувати доповнити ч. 1 ст. 23 Закону України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію» пунктом 3/1, вказавши, що не підлягають призову на військову службу під час мобілізації «чоловіки, на утриманні яких перебувають не менше двох неповнолітніх дітей та одночасно дружина, що вагітна наступною по рахунку дитиною (такі чоловіки можуть бути призвані на військову службу у разі їх згоди тільки за місцем проживання)».

На нашу думку, дане законодавче нововведення надасть гарантії захисту сім'ям, які чекають на третю дитину та унеможливають залишення без батьківського догляду двох неповнолітніх дітей у разі важких пологів матері чи її смерті.

Третьою категорією осіб, яка на нашу думку, повинна отримати від держави право на відстрочку від проходження військової служби в період мобілізації є адвокати. Відповідно до ст. 23 Закону України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію» [1], особам, які займаються адвокатською діяльністю, право на відстрочку від проходження військової служби в період мобілізації не надано. Варто зауважити, що п. 2 ч. 1 ст. 7 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» передбачено, що несумісною з діяльністю адвоката є військова або альтернативна (невійськова) служба [9].

У ч. 6 ст. 2 Закону України «Про військовий обов'язок і військову службу», вказується про те, що одним із видів військової служби в Україні є військова служба за призовом під час мобілізації, на особливий період [10].

На основі викладеного, можна зробити висновок, що в разі отримання повістки на проходження військової служби в період мобілізації, адвокати, за власною заявою, змушені призупиняти дію свого свідоцтва на право заняття адвокатською діяльністю, залишати своїх клієнтів без правової допомоги, тобто розривати відповідний договір та йти захищати Вітчизну. Відповідно до ст. 36 Правил адвокатської етики, що затверджені Установчим З'їздом адвокатів України від 17 листопада 2012 року, «при розірванні договору (незалежно від причин) адвокат зобов'язаний:

- повернути клієнту отримані від нього документи, а також документи, видані адвокату для клієнта іншими особами в ході виконання доручення, майно, передане клієнтом на зберігання адвокату, та невитрачені кошти, що призначалися для погашення видатків, пов'язаних з виконанням доручення;

- поінформувати клієнта щодо здійсненої адвокатом роботи і передати клієнту копії процесуальних документів, складених адвокатом при виконанні доручення» [11].

Як бачимо, за короткий проміжок часу, з моменту отримання повістки, адвокату необхідно виконати ряд важливих правових дій, для уникнення притягнення його до дисциплінарної відповідальності.

На практиці, якщо адвокат отримує повістку за декілька днів до судового засідання, то клієнт по суті залишиться без належної правової допомоги, якщо судове засідання не буде перенесено з об'єктивних причин. Інший адвокат змушений братися за уже розпочату справу, вносити свої зміни у стратегію правової допомоги та за короткий проміжок часу, на основі вихідних даних, вистроїти свою правову формулу допомоги. Крім того, не факт, що у зв'язку із проведенням мобілізації цього адвоката також не мобілізують. Варто врахувати, що деякі особи отримали свідоцтво про заняття адвокатською діяльністю, але не займаються нею. Тому доцільно, надавати відстрочку від мобілізації лише тим

адвокатам, які на момент отримання повістки працюють на іншій (крім адвокатської) оплачуваній роботі не більше ніж на 0,5 ставки або мають укладений договір про надання правової допомоги із відповідним клієнтом.

Враховуючи вищевикладене, автор наукової статті вважає, що адвокати повинні бути віднесені до категорії осіб, яким надається відстрочка від проходження військової служби в період мобілізації, тому пропонується доповнити ч. 1 ст. 23 Закону України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію» пунктом 3/2, вказавши, що не підлягають призову на військову службу під час мобілізації «адвокати, які на момент отримання повістки працюють на іншій (крім адвокатської) оплачуваній роботі не більше ніж на 0,5 ставки або мають укладений договір про надання правової допомоги із відповідним клієнтом».

На нашу думку, надання відстрочки адвокатам від проходження військової служби в період мобілізації, забезпечить в повному обсязі дотримання конституційного права кожного громадянина на правову допомогу, що передбачено ст. 59 Конституції України [12].

Четвертою категорією осіб, котрим на нашу думку, у встановленому законодавством порядку повинно бути надано право на відстрочку від проходження військової служби в період мобілізації є медичні працівники, що працюють у сільській місцевості. На сьогоднішній день, згідно Закону України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію» працівники медичних закладів не мають права на отримання відстрочки від проходження військової служби в період мобілізації.

Відповідно до ст. 49 Конституції України «кожен має право на охорону здоров'я, медичну допомогу та медичне страхування. Держава створює умови для ефективного і доступного для всіх громадян медичного обслуговування» [12].

На сьогоднішній день, в Україні через мінімальну заробітну плату спостерігається дефіцит медичних працівників у закладах охорони здоров'я, особливо в сільській місцевості. Так, за даними офіційної статистики Міністерства охорони здоров'я України за останні роки в Україні налічувалось 22,5 тис. вакантних посад лікарів. За даними МОЗ України, відсоток укомплектованості лікарями обласних лікарень становить 83,2%, міських – 78,6%, центральних районних лікарень – 77,1%, дільничних – 77,1%, селищних лікарських амбулаторій – 70,5% [13].

Як бачимо, згідно із офіційними статистичними даними, ситуація по набору медичних працівників в сільській місцевості є не надто хорошою. Правильно зазначає

О.В. Худоба про те, що дефіцит медичних кадрів існує, перш за все у сільській місцевості. Сьогодні українська охорона здоров'я стоїть на порозі кадрової кризи [14, с. 405].

Якщо врахувати, що згідно чинного законодавства, лікарів можуть викликати на проходження військової служби в період мобілізації, то ситуація може стати катастрофічною, адже у сільських місцевостях наявна одна штатна одиниця по кожній категорії медичного працівника. У разі призову на військову службу період мобілізації, жителі відповідного населеного пункту можуть залишитися без термінової кваліфікованої медичної допомоги, оскільки через низьку заробітну плату, бажаючих працювати лікарями у сільській місцевості є надзвичайно мало. В даному випадку, може скластися ситуація, що медичне обслуговування в сільській місцевості не буде надаватися в повному обсязі, що є безпосереднім порушенням ст. 49 Конституції України.

На основі вищевикладеного, автором наукової статті, пропонується внести зміни до ч. 1 ст. 23 Закону України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію», запропонувавши доповнити її пунктом 3/3, вказавши, що не підлягають призову на військову службу під час мобілізації «медичні працівники, які працюють в сільській місцевості на займаній посаді не менше ніж на 0,75 ставки». Такий розмір посадового окладу, пояснюється тим, що медичну практику в Україні можна суміщати з багатьма видами діяльності, тому необхідно, щоб медична діяльність була основним місцем роботи військовозобов'язаного, який має намір отримати відстрочку від проходження військової служби в період мобілізації.

На нашу думку, внесення вищезазначених змін до ст. 23 Закону України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію» надасть законодавчі гарантії щодо отримання відстрочки від мобілізації незахищеним категоріям осіб з однієї сторони, та забезпечить можливість притягнення посадових осіб військових комісаріатів до адміністративної відповідальності за ст. 210-1 «Порушення законодавства про оборону, мобілізаційну підготовку та мобілізацію» Кодексу України про адміністративні правопорушення [15], за необґрунтовану відмову щодо надання відстрочки військовозобов'язаним від проходження військової служби в період мобілізації за ст. 23 Закону України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію», – з іншої.

Висновки. На основі вищевикладеного, автором наукової статті сформовано наступні висновки:

- на сьогоднішній день, відстрочка від проходження військової служби в період мобілізації надається досить обмеженому колу військовозобов'язаних, перелік яких передбачений ст. 23 Закону України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію» та не є

вичерпним, що ставить у незахищене становище інші категорії осіб, які не можуть брати участь у антитерористичній операції через важкі життєві обставини;

- автором наукової статті доведено, що за сучасних умов існують категорії осіб (абітурієнти, чоловіки, на утриманні яких перебувають не менше двох неповнолітніх дітей та одночасно дружина, що вагітна наступною по рахунку дитиною, адвокати, медичні працівники, які працюють в сільській місцевості), яким надання відстрочки від проходження військової служби в період мобілізації є важливим обов'язком держави.

- пропонується внести зміни у ст. 23 Закону України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію», доповнивши її такими законодавчими нововведеннями:

а) ч. 2 ст. 23 Закону України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію» доповнити пунктом 1/1, вказавши, що не підлягають призову на військову службу під час мобілізації «абітурієнти, які виявляють бажання вступити у вищі навчальні заклади до магістратури, аспірантури та докторантури на денну форму навчання в період, що не перевищує чотирьох місяців після закінчення попереднього навчання»;

б) ч. 1 ст. 23 Закону України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію» доповнити пунктом 3/1, вказавши, що не підлягають призову на військову службу під час мобілізації «чоловіки, на утриманні яких перебувають не менше двох неповнолітніх дітей та одночасно дружина, що вагітна наступною по рахунку дитиною (такі чоловіки можуть бути призвані на військову службу у разі їх згоди тільки за місцем проживання)»;

в) ч. 1 ст. 23 Закону України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію» доповнити пунктом 3/2, вказавши, що не підлягають призову на військову службу під час мобілізації «адвокати, які на момент отримання повістки працюють на іншій (крім адвокатської) оплачуваній роботі не більше ніж на 0,5 ставки або мають укладений договір про надання правової допомоги із відповідним клієнтом»;

г) ч. 1 ст. 23 Закону України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію», запропонувавши доповнити її пунктом 3/3, вказавши, що не підлягають призову на військову службу під час мобілізації «медичні працівники, які працюють в сільській місцевості на займаній посаді не менше ніж на 0,75 ставки»;

- за необґрунтовану відмову щодо надання відстрочки військовозобов'язаним, які підпадають під законодавчі норми, що запропоновані нами вище, в період мобілізації, судам необхідно вирішувати питання щодо притягнення посадових осіб військових комісаріатів до адміністративної відповідальності за ст. 210-1 «Порушення законодавства про оборону, мобілізаційну підготовку та мобілізацію» Кодексу України про адміністративні правопорушення.

Список використаної літератури

1. Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію: Закон України від 21.10.1993 р. № 3543-ХІІ // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/3543-12>
2. Про внесення зміни до статті 23 Закону України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію» щодо звільнення від призову на військову службу під час мобілізації окремих категорій педагогічних, наукових і науково-педагогічних працівників: Закон України від 01.07.2015 р. № 570-VIII // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/570-19>
3. Про внесення змін до статті 23 Закону України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію» щодо звільнення від призову на військову службу під час мобілізації близьких родичів осіб, які загинули під час безпосередньої участі в антитерористичній операції: Закон України від 31.05.2016 р. № 1387-VIII // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1387-19>
4. Іванчук Віктор. За ухилення від армії «просять» кондиціонери та секс / Віктор Іванчук // Znaj.ua. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://znaj.ua/news/regions/36693/za-uhilennya-vid-armiyi-prosyat-kondicioneri-ta-seks.html>
5. Про затвердження Умов прийому на навчання до вищих навчальних закладів України в 2016 році: Наказ Міністерства освіти і науки України від 15.10.2015 р. №1085 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z1351-15>
6. Постанова Дніпропетровського окружного адміністративного суду від 21 жовтня 2015 року. Справа № 804/9887/15. [Електронний ресурс] // Єдиний державний реєстр судових рішень України. – Режим доступу: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/56616933>
7. Сімейний кодекс України: Закон України від 10.01.2002 р. № 2947-III // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2947-14>
8. Про охорону дитинства: Закон України від 26.04.2001 р. № 2402-III // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2402-14>
9. Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України від 05.07.2012 р. № 5076-VI // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/5076-17>
10. Про військовий обов'язок і військову службу: Закон України від 25.03.1992 р. № 2232-ХІІ // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2232-12/page>

11. Правила адвокатської етики: Затверджені Установчим З'їздом адвокатів України 17 листопада 2012 року // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://vkdkka.org/pravil-advokatskoji-etiki/>

12. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>

13. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України (щодо удосконалення порядку призову на військову службу медичних працівників): Проект Закону України від 16.02.2015 р. №2145 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=54061

14. Худоба О.В. Оцінка кадрового потенціалу системи охорони здоров'я України / О.В. Худоба // Теорія та практика державного управління. – 2010. – Вип. 4. – С. 405–413.

15. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Закон України від 07.12.1984 р. № 8073-Х // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/80731-10/page>